

Література:

1. Безвізовий діалог Україна – ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/european-integration/visa-free-dialogue>
2. Безвізовий режим з ЄС: що вже зробила Україна, що ще належить [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://novisa.org.ua/bezvizovij-rezhim-z-yes-shho-vzhe-zrobila-ukrayina-shho-shhe-nalezhit/>
3. Воропаєв С. Візовий рок: війна на Донбасі – виклик на шляху до безвізового режиму з ЄС / С.Воропаєв [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dw.de/візовий-рок-війна-на-донбасі-виклик-на-шляху-до-безвізового-режиму-з-єс/a-18270633>
4. Політично ЄС готовий до безвізового режиму з Україною [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukr.segodnya.ua/politics/pnews/politicheski-es-gotov-k-bezvizovomu-rezhimu-no-ukraina-poka-ne-gotova-posol-polshi-606123.html>

Яворський Микола

*аспірант кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету “Львівська Політехніка”*

МІЖНАРОДНІ ІНДЕКСИ І ПОЛІТИЧНА СТАБІЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ

Одним із наслідків стрімких суспільно-економічних змін, що відбулися в Україні за останні два десятиліття є диверсифікація розуміння поняття «стабільності» та різкі коливання характеристик політичної ситуації в країні. Політична стабільність в Україні дедалі частіше стає ефемерним та відносним поняття, яке доцільніше називати «крихкою стабільністю», або взагалі — «нестабільністю». У такому контексті політична стабільність держави та її виміри набуває особливої актуальності, а актуалізація у сучасному українському політологічному полі проблематики, пов'язаної із вивченням динаміки політичної стабільності та її зв'язку

із різними детермінантами, особливо у світлі останніх подій («Євромайдан», 2013-2014 рр., військові дії на сході України 2014 р.) надзвичайно необхідна.

Розглянемо динаміку політичної стабільності України в оцінках міжнародних дослідницьких установ протягом 1991-2013 рр.

Чим вищий показник Індексу недієздатності держав (Failed State Index), тим більша ймовірність виникнення внутрішнього конфлікту. Він вираховується на основі 12 соціальних, політичних і економічних індикаторів тиску на державу, що включає більше 100 субпоказників. Індикатори відображають такі проблеми як нерівномірний розвиток, права людини, легітимність держави і незадоволення груп [2]. Також для нас цікаві показники по двох додаткових субіндикаторах індексу недієздатності, а саме – демографічному тиску і міграції населення. Кожний субіндикатор ранжується на шкалі від 1 до 10. Демографічний тиск на населення включає природні катаклізми, хвороби, навколишнє середовище, забруднення, брак їжі, недоїдання, брак води, зростання населення, молодіжний балдж і смертність. Іншими словами, це ті процеси чи події, що роблять проблематичним захист громадян урядами, оскільки їм може бракувати навиків або бажання для захисту людей. Міграція населення розглядається як соціальний процес пов'язаний з нерівномірним розвитком. Люди мігрують тоді, коли є мало можливостей, залишаючи «пустоту» замість людського капіталу. Зокрема, ті, хто має ресурси, мігрують переважно перед початком чи у процесі розгортання конфлікту. Тут до уваги беруться показники, пов'язані із міграцією на душу населення, людський капітал і освітня міграція [3].

Україна належить до групи країн із значною ймовірністю виникнення конфлікту. Спостерігається лише незначне коливанням показників. Індекс недієздатності держави був значно вищим лише у 2005 р., тобто тоді, коли відбувалася «Помаранчева революція» (див. табл. 1). Для України характерне

поступове зменшення демографічного тиску та міграційної інтенсивності, хоча, водночас, вони залишаються порівняно високими із розвинутими країнами світу (див. табл. 1) [2].

Табл.1. Індекс недієздатності держави – Україна [2].

Рік   Значення індексу (120 – максимум)   Місце в рейтингу/
група країн   Демографічний тиск   Міграції   населення і
«відтік мізків».

2014	67,2	113 зі 178	4,5	5,4
2013	65,9	117 зі 178	4,7	5,7
2012	67,2	113 зі 177	5,0	6,0
2011	69	110 зі 177	5,3	6,3
2010	69,5	109 зі 177	5,6	6,6
2009	69,7	110 зі 177	6,1	7,1
2008	70,8	108 зі 177	6,5	7,3
2007	71,4	106 зі 177	6,5	7,5
2006	72,9	86 зі 177	7,0	7,5
2005	88,8	39 зі 76	9,0	8,8

Світовий урядовий індекс (політична стабільність і відсутність насильства) (World Governance Index (Political Stability and Absence of Violence)) пропонує дані по різних країнах світу, починаючи з 1996 р. і до 2012 р. Спочатку індекс формувався раз у два роки, а потім (з 2004 р.) щороку. Світовий урядовий індекс формується на основі шести типів даних про управління державою. Це право голосу і підзвітність, політична стабільність і відсутність насильства, ефективність уряду, якість управління, сила закону і контроль корупції. Дані пропонуються для 215 економік світу. Тут агрегуються погляди великої кількості підприємців, громадян і експертів розвинутих країн і країн, що розвиваються. Вони базуються на 32 індивідуальних джерелах, що були створені дослідницькими інститутами, провідними вченими, неурядовими організаціями, міжнародними організаціями і приватними підприємствами. Ці дані не відображають офіційну

позицію Світового банку, її виконавчих директорів чи країн, які презентуються [4].

Нас цікавить такий вимір цього індексу як політична стабільність і відсутність насильства, де 0 найнижчий показник стабільності, а 100 – найвищий. Світовий урядовий індекс відображає ймовірність того, що відбуватиметься з урядом: чи буде він дестабілізований чи скинутий неконституційними або насильницькими методами, включаючи політично мотивоване насильство і тероризм. Цей показник конструюється на основі низки незалежних індикаторів, таких як військові конфлікти, насильницькі демонстрації, соціальний неспокій, міжнародна напруга, терористична загроза тощо [4].

Світовий урядовий індекс для України коливався між 29 і 37 у 1996-2005 рр., а у 2006 р. різко піднявся на 7 пунктів: з 37 до 44 внаслідок подій «Помаранчевої революції». Після цього його значення є вище 40 (за винятком 2009 р., коли показник впав до 34) (див. табл. 2). Таким чином, вимір «політична стабільність і відсутність насильства» Світового урядового індексу свідчить про те, що ситуація із політичною стабільністю в Україні була гіршою в 1990-ті рр., аніж у 2 пол. першого десятиліття XXI ст. Можливим пояснення саме такої динаміки індексу є зростання соціальної стабільності молодій незалежній державі. Показник 2009 р., на нашу думку, пояснюється негативними наслідками світової економічної кризи для економіки України.

Табл. 2. Світовий урядовий індекс (політична стабільність і відсутність насильства) – Україна [4].

Рік	1996	1998	2000	2002	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Значення індексу			37	35	29	31	37	37	37	37	34	46	43
	44	49	45	34	46	43	42						

Отже, існуючі індекси вказують на те, що політична стабільність України була далека від ідеальної протягом всього часу її існування, хоча, можливо, зовсім донедавна ситуація

не була настільки критичною як, наприклад, у Бразилії. Відповідно, постає питання про те чи політики роблять якісь висновки з уже зібраних і опрацьованих даних, що так явно вказують на те, що Україна має багато проблем у політичній сфері. Відповідь на це питання, на нашу думку, однозначне «ні». Справа навіть не в тому, що складно, а то й не можливо, передбачити, що буде «спусковим механізмом», чи «точкою біфуркації» в термінах синергетики, зростання нестабільності чи появи конфлікту, а в тому, що загальні тенденції і моделі, які мали в собі значний деструктивний потенціал, були давно і добре всім відомі. Це свідчить не так про неякісні чи відсутні дані з боку вчених (звісно, тут маються на увазі, насамперед, розробки провідних економічних, політичних і академічних організацій світу та відомих вчених, а також, на жаль, лише поодиноких українських дослідників), а про величезний розрив, фактично прірву, між науковою діяльністю і її продуктами, з одного боку, та функціонування політичних інститутів — з іншого. Це прикра ситуація, зокрема з огляду на те, що вчені можуть не лише «розробляти індекси» і пропонувати «теоретичні моделі», а й допомагати політикам розробляти плани і стратегії для вирішення політичної нестабільності.

Література:

1. Renaming the Failed States Index // The Fund for Peace – Global Square Blog – 28.05.2014 – Режим доступу до джерела: <http://library.fundforpeace.org/blog-20140528-fsirenamed>
2. The Failed State Index // The Fund for Peace – Режим доступу до джерела: <http://ffp.statesindex.org/rankings-2005-sortable>
3. The Indicators // The Fund for Peace – Режим доступу до джерела: <http://ffp.statesindex.org/indicators>
4. State Fragility Index and Matrix, Time-Series Data, 1995-2013 (Excel Series) // Center for Systematic Peace – Режим доступу до джерела: <http://www.systemicpeace.org/inscrdata.html>